

تحلیلی بر روند تحولات شاخصهای توسعه در شهرستانهای استان چهار محال و بختیاری

مسعود تقوایی* و علیرضا رضانی**

* گروه جغرافیای دانشگاه اصفهان

** دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه اصفهان

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

چکیده

درک و شناخت بهتر میزان توسعه یافتگی شهرستان‌های کشور نسبت به یکدیگر نه تنها باعث توجه خاص از نظر اقتصادی به آنها می‌شود، بلکه موجب شناخت نقاط ضعف و قوت، توان‌ها و کمبودهای آنها و در نهایت موجب توفیق برنامه‌ریزی ناحیه‌ای و منطقه‌ای می‌گردد و این حاصل نمی‌شود مگر با شناخت دقیق‌تر ناحیه با استفاده از شاخص‌های مناسب و ارائه اطلاعات و آمارهای بسیار دقیق و در نتیجه ارائه راهبردهای مناسب جهت نیل به اهداف. راه‌های گوناگونی برای تجزیه و تحلیل نواحی مختلف وجود دارد که میتوان از آنها در برنامه‌ریزی ناحیه‌ای به اشکال مختلف استفاده نمود. در این مقاله سعی شده است با استفاده از روش

طولی و عرضی ایزارد^۱ روند تحولات شاخصهای توسعه شهرستان‌های استان چهارمحال و بختیاری نسبت به یکدیگر و به کل استان در یک دهه آماری (۷۵-۶۵) با در نظر گرفتن ۲۴ شاخص که از شاخص‌های مهم میزان توسعه هر ناحیه محسوب می‌شود، مورد بررسی قرار گیرند. (سرشماری عمومی نفوس و مسکن، استان و شهرستان ۷۵ و ۱۳۶۵).

با مقایسه‌ای که بین ۲۴ شاخص در سطح شهرستان‌ها صورت گرفته است بیش از نیمی از شاخص‌ها هنوز از جایگاه مناسبی از نظر رشد و توسعه هم در سطح شهرستان و هم در سطح استان برخوردار نیستند و به طور کلی بیان نگر عقب ماندگی زیربنای یا شاخص‌های انسانی توسعه و رشد در این استان نسبت به کل کشور می‌باشد، همچنین با استفاده از زوایای بدست آمده در کل نمودارهای بعضی شهرستان‌ها (فارسان) هنوز از کل استان و شهرستانهای دیگر از بعد رشد فاکتورها عقب مانده محسوب شده‌اند.

واژه‌های کلیدی: شاخص، توسعه، شهرستان، استان، چهارمحال و بختیاری

مقدمه

طرح مسأله

برنامه‌ریزی برای تبدیل وضع موجود به وضع مطلوب است و هدف آن توسعه و عمران است. برای رسیدن به وضع مطلوب در درجه اول باید شناخت دقیق و همه جانبه‌ای از وضعیت موجود به عمل آید که این امر از طریق علم جغرافیا (توجه به گذشته، حال و پیش بینی آینده) و براساس یک نگرش سیستمی امکان‌پذیر خواهد بود. به همین خاطر یکی از مهمترین علل برنامه‌ریزی ناحیه‌ای از بین بردن عدم توازن و تعادل ناحیه‌ای است که این عدم توازن از دو دسته عوامل درون ناحیه‌ای و برون ناحیه‌ای نشأت می‌گیرد. (مؤمنی، اصول و روش‌های برنامه‌ریزی ناحیه‌ای، ۱۳۷۷).

بر این اساس آوردن آمارها و اطلاعات دقیق (خام یا پردازش شده) و پی بردن عمیق به روابط درونی حاکم بر این اطلاعات و آمار می‌تواند به برنامه‌ریزان و برنامه‌ریزی ناحیه‌ای کمک شایانی بنماید.

به طور کلی باید گفت، توسعه یکپارچه و متوازن ناحیه‌ای، کاهش نابرابریهای ناحیه‌ای در سطح کلان، پیوند منطقی بین برنامه‌های محلی، ملی و آسیب‌شناسی ناحیه‌ای در برنامه‌ریزی برای روند فراگیر توسعه ناحیه‌ای از وظایف برنامه ریز محلی است. (حسین‌زاده دایر، برنامه‌ریزی ناحیه‌ای، ۱۳۸۰).

برنامه‌ریزی ناحیه‌ای فرآیندی است در جهت تنظیم و هماهنگ کردن برنامه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی با نیازها و امکانات محلی و ناحیه‌ای. در این برنامه‌ریزی چون مشارکت مردم نیز مطرح می‌باشد، میتوان آنرا برنامه‌ریزی از پایین به بالا در جهت انطباق برنامه‌های کلان با ویژگی‌های ناحیه‌ای دانست. (همان، ص ۱۰).

همانگونه که اشاره شد با استفاده از روش ایزارد در این مقاله میزان توسعه در استان با استفاده از روش ایزارد با مقایسه طولی و عرضی در دوره‌ی زمان متفاوت بین منطقه و زیرمنطقه یا بین استان و شهرستان و وضعیت اقتصادی ناحیه را تشریح می‌کند. در ابتدا شاخص‌ها را انتخاب نموده سپس در دو دوره‌ی آمارگیری با استفاده از درصدگیری، جداولی تشکیل می‌شود. درصدهای بدست آمده را روی محورهای عمودی و افقی پیاده نموده و از طریق ترسیم و تفسیر نمودار کیفیت اقتصادی ناحیه و مقایسه‌ی آن در دو دوره را بررسی می‌کنند. هر نمودار، تشکیل شده از چهار ربع که بسته به موقعیت قرارگیری هر شاخص در یک ناحیه میزان توسعه یافتگی یا توسعه نیافتگی آن در سطح شهرستان و یا استان مشخص می‌شود ناحیه‌ی یک بیانگر میزان بالابودن شاخص‌ها از سطح شهرستان و کمتر بودن آن در سطح استان، ناحیه‌ی دو بیانگر بالابودن رشد شاخص‌ها هم در سطح شهرستان و هم در سطح استان، ناحیه‌ی سه بیانگر پایین بودن رشد شاخص‌ها از متوسط شهرستان و از متوسط استان و در نهایت ناحیه‌ی شماره‌ی چهار بازگو کننده میزان رشد شاخص، بالاتر از شهرستان و پایین‌تر از استان می‌باشد. در این نمودار زاویه α هم بیانگر هم‌تراز بودن توسعه یا به عبارتی مقایسه رشد بین شهرستان و استان مورد نظر است که به صورت درجه بیان می‌شود.

تجزیه و تحلیل شاخص‌های در نظر گرفته شده با استفاده از این روش در دهه‌ی آماری

اهمیت و ضرورت

هر ناحیه هر چقدر که از امکانات بهره‌مند و به عبارتی توسعه یافته باشد، باز هم نیاز به برنامه‌ریزی و ارائه طرحها و برنامه‌ها دارد، چرا که نمیتوان فقط به زمان حال نگاه کرد و اصولاً برنامه‌ریزی نگاه به آینده را ترسیم می‌نماید. از آنجا که ناحیه مورد مطالعه (استان چهار محال و بختیاری) از نقاط کم رشد و محروم بوده است، بنابراین اهمیت و ضرورت برنامه‌ریزی ناحیه‌ای در آن به شدت احساس می‌شود.

برنامه‌ریزی ناحیه‌ای مولود نابرابریهای ناحیه‌ای است که مطالعه تاریخ سنجی آن نیز بر این امر صحنه می‌گذارد. به این ترتیب ضرورت اجرای برنامه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی در چنین استان‌هایی احساس می‌شود که چند دلیل میتوان برای این امر ذکر نمود (همان، ص ۲۳ و ۲۲).

- ۱- عدم وجود تعادل میان نقاط شهری و روستایی.
- ۲- عدم وجود تعادل بین شهرهای مختلف.
- ۳- لزوم مشارکت افراد محلی در توسعه ناحیه و منطقه (مجتهدزاده، ۱۳۶۸).
- ۴- لزوم هماهنگی میان سیاست های محلی و ملی.
- ۵- وسعت زیاد کشور تنوع و فراوان جغرافیایی، اجتماعی و فرهنگی.
- ۶- بازسازی مناطق آسیب دیده.
- ۷- کنترل و ساماندهی نظام شهری.
- ۸- تمرکز زدایی از مراکز اصلی رشد و ایجاد قطب‌های جدید رشد (زیاری، اصول و روش‌های برنامه‌ریزی ناحیه‌ای، ۱۳۷۸).
- ۹- کنترل جریان‌های جمعیتی.
- ۱۰- تأمین عدالت اجتماعی در نواحی مختلف.

با یک نگاه کلی به تمامی موارد بالا، میتوان گفت، که در استان چهار محال و بختیاری کمتر به پایه‌های توسعه توجه شده است و لزوم بازنگری به تفاوت‌ها و فاصله‌ها به شدت احساس می‌شود. در این پژوهش، سعی شده است تا با تحلیلی که در چهار شهرستان این استان صورت گرفته، تا حدودی این تفاوت‌ها بازگو شوند.

سوابق تاریخی

برنامه‌ریزی ناحیه‌ای دانش‌پویایی است که از عمر آن بیش از نیم قرن نمی‌گذرد، ولی طی همین زمان اندک، در میان کشورهای توسعه یافته جایگاه ثابت و شایسته‌ای بین انواع برنامه‌ریزیها پیدا کرده است.

با توجه به این مطلب باید گفت که برنامه‌ریزی ناحیه‌ای در بین کشورهای در حال توسعه به خصوص کشور ما جایگاه ثابتی پیدا کرده و به همین دلیل و به تبع آن در استان کمتر توسعه یافته‌ای همچون چهارمحال و بختیاری، این مشکل مضاعف می‌گردد. البته طرح‌های جامع توسعه (در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و توریستی) در دهه‌های گذشته صورت گرفته، لیکن هنوز جایگاه شایسته و درخوری پیدا ننموده است. بنابراین میتوان گفت؛ برنامه‌ریزی ناحیه‌ای از لحاظ تاریخی جایگاه مناسبی در این استان ندارد. این پژوهش تا حدودی تنگناها و مشکلات و عقب افتادگی‌های شهرستان‌های این استان را به صورت مقایسه‌ای نشان می‌دهد.

اهداف تحقیق

به طور کلی اهداف این پژوهش را میتوان اینگونه بیان کرد:

- ۱- آشنایی با میزان توسعه یافتگی و توسعه نیافتگی شهرستان‌ها نسبت به کل استان.
- ۲- نشان دادن روند تغییر شاخص‌های توسعه در کل استان طی دهه ۷۵ - ۶۵ و نشان دادن تفاوت‌های آنها در بین شهرستان‌ها.
- ۳- ارائه راهکارها و راه‌حل‌های مناسب جهت برطرف نمودن کمبودها در شهرستان‌های کمتر توسعه یافته.

به طور کلی از آنجا که روش ایزارد با مقایسه طولی و عرضی در دو دوره زمانی متفاوت بین منطقه و زیر منطقه و یا بین شهرستان و استان وضعیت اقتصادی ناحیه را تشریح می‌کند، هدف ما از این پژوهش نیز، مقایسه مناطق و زیر مناطق خواهد بود.

معرفی شاخص‌های مورد بررسی

استان چهارمحال و بختیاری، در سال ۱۳۶۵ دارای چهار شهرستان و در سال ۱۳۷۵، دارای

با توجه به این که در این پژوهش، دهه ۷۵-۶۵ مورد تحلیل قرار گرفته، بررسی شهرستانهای موجود در سال ۶۵ یعنی شهرستان‌های شهرکرد، بروجن، فارس و لردگان میسر است، و سایر شهرستانها در سالهای بعد به این سطح ارتقاء یافته و فاقد اطلاعات همتراز می‌باشند. در این بررسی و تحقیق مقایسه در شهرستانهای یاد شده (جدول ۱) با توجه به فاکتورهای ذیل صورت گرفته است:

نسبت کل باسوادان (کد ۰۱)، نسبت باسوادان مرد (۰۲)، نسبت باسوادان زن (۰۳)،
 نسبت افراد در حال تحصیل ۶-۲۴ سال (۰۴)، نسبت باسوادی در گروه سنی ۶-۱۴ سال (۰۵)،
 نسبت باسوادی در گروه سنی ۱۵ سال و بیشتر (کد ۰۶)، کل شاغلان (کد ۰۷)، نسبت شاغلان
 مرد (کد ۰۸)، نسبت شاغلان زن (۰۹)، نسبت شاغلان بخش کشاورزی (۰۱۰)، نسبت شاغلان
 بخش صنعت (کد ۰۱۱)، نسبت شاغلان بخش خدمات (کد ۰۱۲)، درصد خانوارهای دارای
 واحد مسکونی معمولی (کد ۰۱۳)، نسبت استفاده از برق در خانوار (کد ۰۱۴)، نسبت استفاده
 از آب لوله کشی در خانوار (کد ۰۱۵)، نسبت مصرف گاز در پخت و پز (کد ۰۱۶)، نسبت افراد
 دارای مالکیت عرصه و اعیان (۰۱۷)، نسبت افراد دارای مالکیت اعیانی (کد ۰۱۸)، نسبت اجاره
 نشینی (۰۱۹)، نسبت فروش برق عمومی (۰۲۰)، میزان فروش برق صنعتی (کد ۰۲۱)، میزان
 فروش برق کشاورزی (کد ۰۲۲)، میزان فروش برق خانگی (کد ۰۲۳) و درصد روستاهای
 دارای ارتباط تلفنی (کد ۰۲۴).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

جدول شماره ۱: شاخص های مورد مطالعه

f	نسبت شاخص های			نسبت شاخص های			نسبت شاخص های			نسبت شاخص های			نسبت شاخص ها			
	شهرستان شهرکرد			شهرستان بروجن			شهرستان فارس			شهرستان لردگان			در استان			
	۶۵	۷۵	درصد	۶۵	۷۵	درصد	۶۵	۷۵	درصد	۶۵	۷۵	درصد	۶۵	۷۵	درصد	
۰۱	نسبت باسودان	۶۶/۵	۸۲/۶۷	۱۲۴/۳۱	۵۵/۳	۸۰/۵۲	۱۴۵/۶۰	۵۲/۴	۷۵/۳۵	۱۷۳/۷۹	۳۷/۶	۶۵/۱۶	۱۷۵/۳۴	۵۷/۰	۷۷/۰۰	۱۳۵/۰۸
۰۲	نسبت باسودان مرد	۷۶/۳۱	۸۷/۸۵	۱۱۵/۱۲	۶۹/۹	۸۶/۳۳	۱۳۷/۵۱	۶۸/۴۹	۸۱/۹۲	۱۱۹/۶۰	۸۲/۶	۸۴/۸۳	۱۰۲/۶۹	۷۱/۲	۸۴/۵۰	۱۱۱/۲۷
۰۳	نسبت باسودان زن	۵۶/۲۸	۷۷/۴۷	۱۳۷/۴۰	۴۴/۵	۷۴/۶۷	۱۶۷/۷۹	۴۳/۸	۶۸/۵۹	۱۵۶/۵۹	۳۰/۲	۵۵/۱۰	۱۸۲/۴۵	۴۷/۶	۷۰/۴۰	۱۴۷/۸۹
۰۴	نسبت افراد در حال تحصیل ۶-۲۴	۶۲/۲	۷۲/۹۲	۱۱۸/۸۵	۵۳/۴	۷۲/۴۱	۱۳۵/۵۹	۵۰/۹	۶۶/۵۰	۱۳۰/۶۴	۳۹/۲	۵۳/۹۳	۱۳۷/۵۷	۵۴/۹	۶۸/۰۶	۱۲۳/۹۷
۰۵	نسبت باسودای در گروه سنی ۶-۱۴	۹۴/۵	۹۸/۱۱	۱۰۳/۸۲	۸۳/۱	۹۷/۷۳	۱۱۷/۶۰	۸۰/۶	۹۴/۹۰	۱۱۷/۷۴	۸۲/۹	۸۹/۸۳	۱۰۸/۳۵	۸۴/۱	۹۵/۶۴	۱۱۳/۷۲
۰۶	نسبت باسودای در گروه سنی ۱۵ سال و بیشتر	۵۲/۴	۷۵/۳۳	۱۴۱/۱۴	۴۱/۳	۷۲/۲۷	۱۷۴/۸۸	۳۶/۵	۶۳/۳۷	۱۷۳/۶۱	۲۳/۳	۵۰/۲۳	۲۱۵/۵۷	۴۴/۳	۶۷/۲۵	۱۵۵/۳۱
۰۷	شاغلان	۳۴/۸	۳۶/۳۲	۱۰۴/۳۶	۳۵/۱	۴۲/۰۶	۱۱۹/۸۲	۳۵/۱	۳۰/۹۹	۸۸/۲۹	۳۷/۶	۳۷/۰۸	۹۸/۶۱	۳۵/۴	۳۶/۲۹	۱۰۲/۵۱
۰۸	نسبت شاغلان مرد	۹۲/۵۱	۷۷/۳۲	۸۳/۵۸	۹۳/۴۸	۷۰/۳۴	۷۵/۲۴	۹۴/۱۴	۹۳/۵۱	۹۹/۳۳	۹۸/۰	۸۲/۰۲	۸۳/۴۴	۶۳/۴۷	۷۹/۸۱	۱۲۵/۷۴
۰۹	نسبت شاغلان زن	۵/۵۷	۲۲/۸۸	۴۰/۷۱۸	۵/۷۳	۲۹/۶۶	۵۱۷/۶۴	۲/۳۱	۶/۶۹	۲۸/۹۵	۱/۶۶	۱۷/۹۸	۱۲۰/۶۷	۳۴/۱۸	۲۰/۱۹	۹۲/۷۴
۰۱۰	نسبت شاغلان بخش کشاورزی	۲۲/۹	۱۵/۱۵	۶۶/۱۵	۴۲/۷	۱۹/۵۸	۴۵/۸۵	۴۰/۹	۲۶/۳۴	۶۶/۴۰	۵۹/۴	۳۱/۹۰	۵۳/۲۰	۳۶/۸	۲۱/۹۷	۵۹/۲۰
۰۱۱	نسبت شاغلان بخش صنعت	۳۲/۲	۴۳/۹۱	۱۳۶/۴۶	۲۲/۴	۴۴/۳۳	۱۷۷/۹۰	۳۳/۱	۴۶/۳۰	۱۳۹/۸۷	۱۹/۸	۴۹/۳۸	۳۲۹/۹۳	۳۷/۷	۴۴/۸۱	۱۶/۷۶
۰۱۲	نسبت شاغلان بخش خدمات	۴۴/۹	۳۹/۳۱	۸۸/۵۵	۳۴/۸	۳۴/۵۹	۹۹/۳۹	۲۶/۰	۲۶/۴۲	۱۰۱/۶۱	۲۰/۸	۱۶/۷۱	۸۰/۳۳	۳۵/۵	۳۱/۶۷	۸۹/۲۱
۰۱۳	درصد خانوارهای دارای واحد مسکونی معمولی	۹۹/۹	۹۹/۹۹	۱۰۰/۰۹	۹۹/۴	۹۹/۹۸	۱۰۰/۵۸	۹۷/۳	۹۹/۹۹	۷۶/۰۲	۹۹/۸	۹۹/۹۹	۱۰۰/۱۹	۹۹/۴	۹۹/۸۵	۱۰۰/۴۵
۰۱۴	نسبت استفاده از برق در خانوار	۹۸/۳	۹۹/۵۸	۱۰۱/۳۰	۸۴/۰	۹۹/۲۲	۱۱۸/۱۱	۸۱/۲	۸۶/۳۰	۱۰۶/۲۸	۶۱/۷	۸۲/۳۰	۱۳۳/۳۸	۸۴/۶	۹۴/۱۵	۱۱۱/۲۸
۰۱۵	نسبت استفاده از آب لوله کشی در خانوار	۸۸/۲	۹۹/۰۴	۱۱۲/۲۹	۷۰/۲	۹۸/۵۸	۱۴۰/۴۲	۷۹/۱	۸۵/۰	۱۰۸/۵۹	۶۴/۴	۸۳/۳۱	۱۲۹/۳۶	۷۸/۸	۹۲/۸۸	۱۱۷/۸۶
۰۱۶	نسبت مصرف گاز در پخت و پز	۷۷/۱	۹۵/۹۱	۱۲۴/۳۹	۴۸/۶۲	۹۵/۸۷	۱۹۷/۱۸	۵۲/۱۴	۷۴/۷۴	۱۴۳/۳۴	۹۰/۶	۵۱/۳۷	۵۷/۱۸۸	۶۱/۰	۸۲/۳۳	۱۳۴/۹۶
۰۱۷	نسبت افراد دارای مالکیت عرصه و اعیان	۸۳/۷	۷۵/۹۸	۹۰/۷۷	۸۸/۵	۸۱/۴۶	۹۲/۰۴	۸۶/۸	۸۳/۶۸	۹۶/۴۰	۸۷/۸	۸۷/۶	۹۹/۲۷	۸۵/۹۶	۸۰/۸۵	۹۴/۱۲
۰۱۸	نسبت افراد دارای مالکیت اعیان	۱/۳	۱/۳۴	۱۳۰/۰۷	۱/۸	۰/۲۰	۱۱/۱۱	۳/۲	۰/۵۸	۱۸/۱۲	۵/۵	۱/۸۵	۳۳/۶۳	۲/۴	۱/۰۷	۴۴/۵۸
۰۱۹	نسبت اجاره نشینی	۴/۳	۷/۹	۱۸۱/۱۶	۳/۴	۶/۹۸	۲۰۵/۲۹	۳/۰	۴/۷۳	۱۵۷/۶۶	۲/۱	۴/۱۹	۱۸۹/۵۹	۳/۶	۶/۳۴	۱۷۶/۱۱
۰۲۰	میزان فروش برق عمومی	۲۰/۱	۵/۵۷	۲۷/۷	۱۶/۱۴	۶/۳۷	۳۹/۵۶	۲۲/۸۲	۲/۳۵	۱۰/۲۹	۱۸/۴۱	۹/۴۴	۲۶/۸۳	۱۹/۵۶	۵/۳۷	۳۷/۴۵
۰۲۱	میزان فروش برق صنعتی	۸/۲۹	۱۵/۴۱	۱۸۷/۹۲	۴/۲۸	۱۸/۰	۴۳۹/۲۵	۳/۸۲	۳/۴۴	۹۵/۲۸	۱/۴۵	۳/۸۲	۲۶۳/۴۴	۵/۱۶	۱۳/۸۰	۲۷۰/۵۸
۰۲۲	میزان فروش برق کشاورزی	۱۵/۸	۱۷/۲۵	۱۰۹/۱۷	۱۹/۹۵	۱۴/۴۹	۷۲/۶۳	۵/۲۷	۱/۱۵	۲۱/۸۱	۱۲/۰۸	۱۳/۰۰	۱۰۷/۶۱	۴/۴۴	۱۴/۷۳	۱۰۲/۲۹
۰۲۳	میزان فروش برق خانگی	۵۱/۶۴	۴۱/۳۱	۸۰/۰۱	۶۷/۸۶	۴۱/۴۳	۹۶/۹۸	۴۸/۴۵	۶۳/۳۵	۱۳/۷۵	۵۰/۰۹	۵۶/۰۱	۱۱۲/۰۲	۴۹/۴۶	۴۴/۹۲	۹۰/۸۲
۰۲۴	درصد روستاهای دارای ارتباط تلفنی	۳۵/۰۰	۴۴/۰۰	۱۲۷/۷۱	۵/۲۳	۳۶/۸۰	۷۰۳/۶۳	۴/۹۲	۸/۴۰	۱۷۰/۷۳	۰/۹۳	۲/۸۰	۳۰/۱۵۵	۶/۹۱	۲۴/۰۴	۳۵۳/۱۱
				$\bar{x} =$			$\bar{x} =$			$\bar{x} =$			$\bar{x} =$			$\bar{x} =$
				۲۳ / ۸۴			۷۲ / ۲۹			۱۱۷ / ۰۱			۹۰ / ۹۵			۲۵ / ۷۷

بررسی شاخص‌های مورد نظر در شهرستان شهرکرد

با توجه به نمودار شماره ۱ تحلیل شاخص‌ها در شهرستان شهرکرد، بدین گونه است:

۱- درصد تغییرات در شاخص نسبت شاغلان زن (کد ۰۹) در طی سالهای ۷۵-۶۵ بالاتر از متوسط شاخص‌های شهرستان و کمتر از متوسط شاخص‌های استان بوده است. (ربع اول) (تقوایی، جزوه درسی کارشناسی ارشد، ۱۳۸۰).

۲- درصد تغییرات، در ۸ شاخص یعنی شاخص‌های نسبت کل با سوادان (کد ۰۱)، نسبت با سوادان زن (کد ۰۳)، نسبت با سوادان در گروه سنی ۱۵ سال و بیشتر (کد ۰۶)، نسبت شاغلان بخش صنعت (کد ۱۱)، نسبت مصرف گاز در پخت و پز (کد ۱۶)، نسبت اجازه‌نشینی (کد ۱۹)، میزان فروش برق صنعتی (کد ۲۱) و درصد روستاهای دارای ارتباط تلفنی (کد ۲۴) در مقایسه با شاخص‌های کل شهرستان بسیار زیاد بوده است. (ربع دوم)

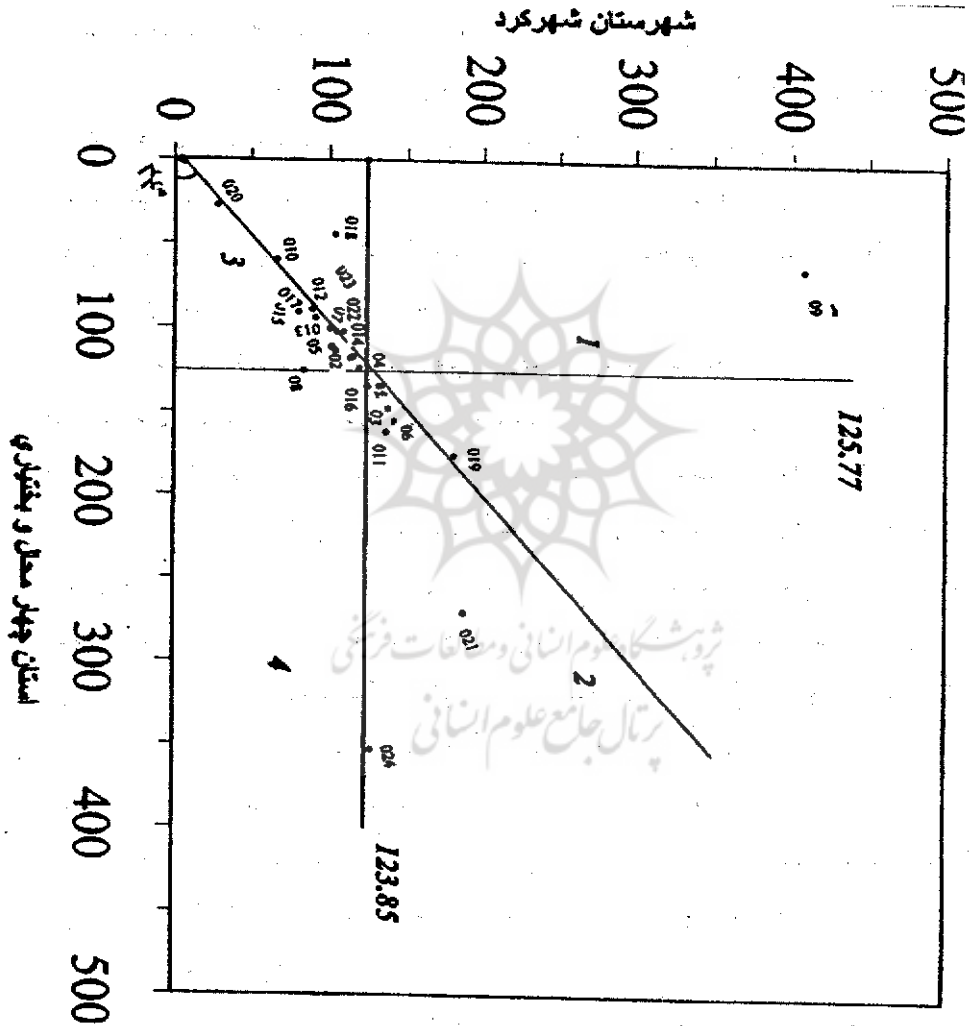
۳- درصد تغییرات ۱۵ شاخص یعنی شاخص‌های نسبت با سوادان مرد (کد ۰۲)، نسبت افراد در حال تحصیل ۶۴-۶ سال (کد ۰۴)، نسبت با سوادی در گروه سنی ۱۴-۶ سال (کد ۰۵)، مجموع شاغلان (کد ۰۷)، نسبت شاغلان مرد (کد ۰۸)، نسبت شاغلان بخش کشاورزی (کد ۱۰)، نسبت شاغلان بخش خدمات (کد ۱۲)، درصد خانوارهای دارای واحد مسکونی معمولی (کد ۱۳)، نسبت استفاده از برق در خانوار (کد ۱۴)، نسبت استفاده از آب لوله کشی در خانوار (کد ۱۵)، نسبت افراد دارای مالکیت عرصه و اعیان (کد ۱۷)، نسبت افراد دارای مالکیت اعیانی (کد ۱۸)، میزان فروش برق عمومی (کد ۲۰)، میزان فروش برق کشاورزی (کد ۲۲) و میزان فروش برق خانگی (کد ۲۳) در طی سال‌های ۷۵-۶۵، کمتر از متوسط شاخص‌های شهرستان و کمتر از متوسط شاخص‌های استان بوده است، که نشان دهنده عدم رشد شاخص‌ها، در شهرستان و کل استان می‌باشد. (ربع سوم)

۴- درصد تغییرات در هیچ شاخصی در شهرستان شهرکرد، طی سال‌های ۷۵-۶۵، نه کمتر از متوسط شاخص‌های شهرستان و نه بیشتر از متوسط شاخص‌های استان بوده است که در کل نشان می‌دهد، این استان در هیچ زمینه‌ای نه در شهرستان و نه در استان رشدی کمتر و بیشتر از متوسط نداشته است. (ربع چهارم)

در مجموع باید گفت که ۶۵ درصد از عوامل رشد اقتصادی و به طور کلی توسعه، هم در

شهرستان و هم در استان رشد قابل قبولی نداشته و کمتر از متوسط بوده‌اند.

در ارتباط با زاویه α یا نیمساز نمودار در این شهرستان، باید گفت که چون میزان این زاویه حدود ۴۵ درجه است و با زاویه α برابر است بایستی نتیجه گرفت: که روند تحولات شاخصهای توسعه در شهرستان و استان تا حدودی با هم برابر بوده است.

نمودار شماره ۱: نمودار طولی و عرضی ایزارد شهرستان شهرکرد
و استان چهارمحال و بختیاری

بررسی شاخص‌های مورد نظر در شهرستان بروجن

با توجه به نمودار شماره ۲ تحلیل شاخص‌های در شهرستان بروجن، بدین شرح است:

۱- همانگونه که در نمودار شماره دو نشان داده شده است درصد تغییرات، در شاخص نسبت شاغلان زن (کد ۰۹) طی سالهای ۷۵-۶۵ بالاتر از متوسط شاخص‌های شهرستان و کمتر از متوسط شاخص‌های استان بوده است. (ربع اول)

۲- درصد تغییرات در ۶ شاخص نسبت با سواد در گروه سنی ۱۵ سال و بیشتر (کد ۰۶)، نسبت شاغلان بخش صنعت (کد ۰۱۱)، نسبت مصرف گاز در پخت و پز (کد ۰۱۶)، نسبت اجاره‌نشینی (کد ۰۱۹)، میزان فروش برق صنعتی (کد ۰۲۱) و درصد روستاهای دارای ارتباط تلفنی (کد ۰۲۴) طی سالهای ۷۵-۶۵ بالاتر از متوسط شاخص شهرستان و بالاتر از متوسط شاخص‌های استان بوده است. (ربع دوم)

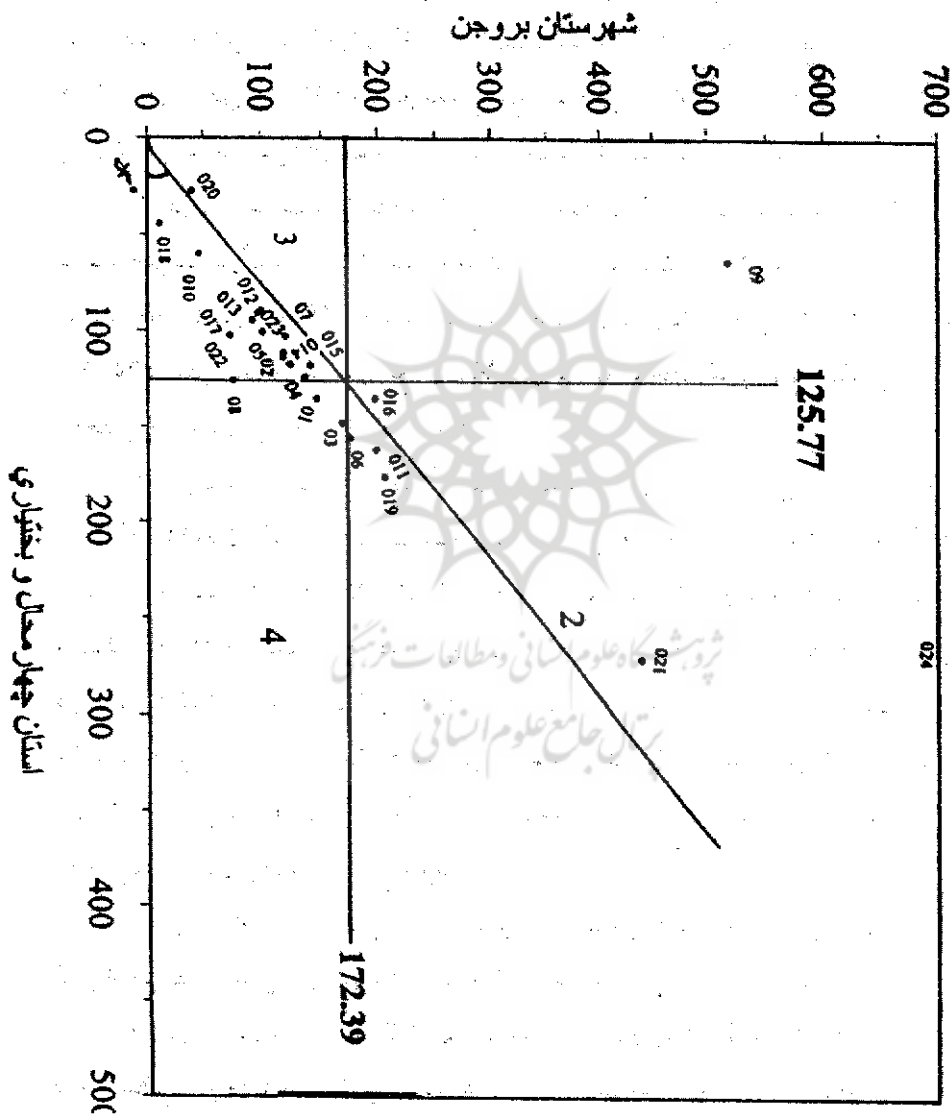
۳- درصد تغییرات ۱۵ شاخص یعنی شاخص‌های نسبت با سوادان مرد (کد ۰۲)، نسبت افراد در حال تحصیل ۲۴-۶ سال (کد ۰۴)، نسبت با سواد در گروه سنی ۱۴-۶ سال (کد ۰۵)، نسبت کل شاغلان (کد ۰۷)، نسبت شاغلان مرد (کل ۰۸)، نسبت شاغلان بخش کشاورزی (کد ۰۱۰)، نسبت شاغلان بخش خدمات (کد ۰۱۲)، درصد خانوارهای دارای واحد مسکونی معمولی (کد ۰۱۳)، نسبت استفاده از برق در خانوار (کد ۰۱۴)، نسبت استفاده از آب لوله‌کشی در خانوار (کد ۰۱۵)، نسبت افراد دارای مالکیت عرصه و اعیان (۰۱۷)، نسبت افراد دارای مالکیت اعیانی (کد ۰۱۸)، میزان فروش برق عمومی (کد ۰۲۰)، میزان فروش برق کشاورزی (کد ۰۲۲) و میزان فروش برق خانگی (کد ۰۲۳) در طی سال‌های ۷۵-۶۵، کمتر از متوسط شاخص‌های شهرستان و کمتر از متوسط شاخص‌های استان بوده است. (ربع سوم)

۴- درصد تغییرات شاخص‌های نسبت به کل با سوادان (کد ۰۱) و نسبت با سوادان (کد ۰۳) طی سال‌های ۷۵-۶۵ کمتر از متوسط شاخص‌های شهرستان و بالاتر از متوسط شاخص‌های استان بوده است. (ربع چهارم)

به طور کلی در این نمودار نیز ۶۵ درصد از کل شاخص‌ها و عوامل توسعه در ربع سوم قرار گرفته‌اند که نشان دهنده عقب‌ماندگی عوامل اصلی توسعه در این شهرستان و استان مانند نمودار قبلی است.

تحلیلی بر روند تحولات شاخصهای توسعه در .../۵۷

در این نمودار، نیمساز زاویه نمودار برابر با ۵۴ درجه است. و چون از میزان متوسط یعنی ۴۵ درجه نیز بیشتر است، نشان دهنده رشد اقتصادی شهرستان بروجن در این دهه نسبت به کل استان بوده است.

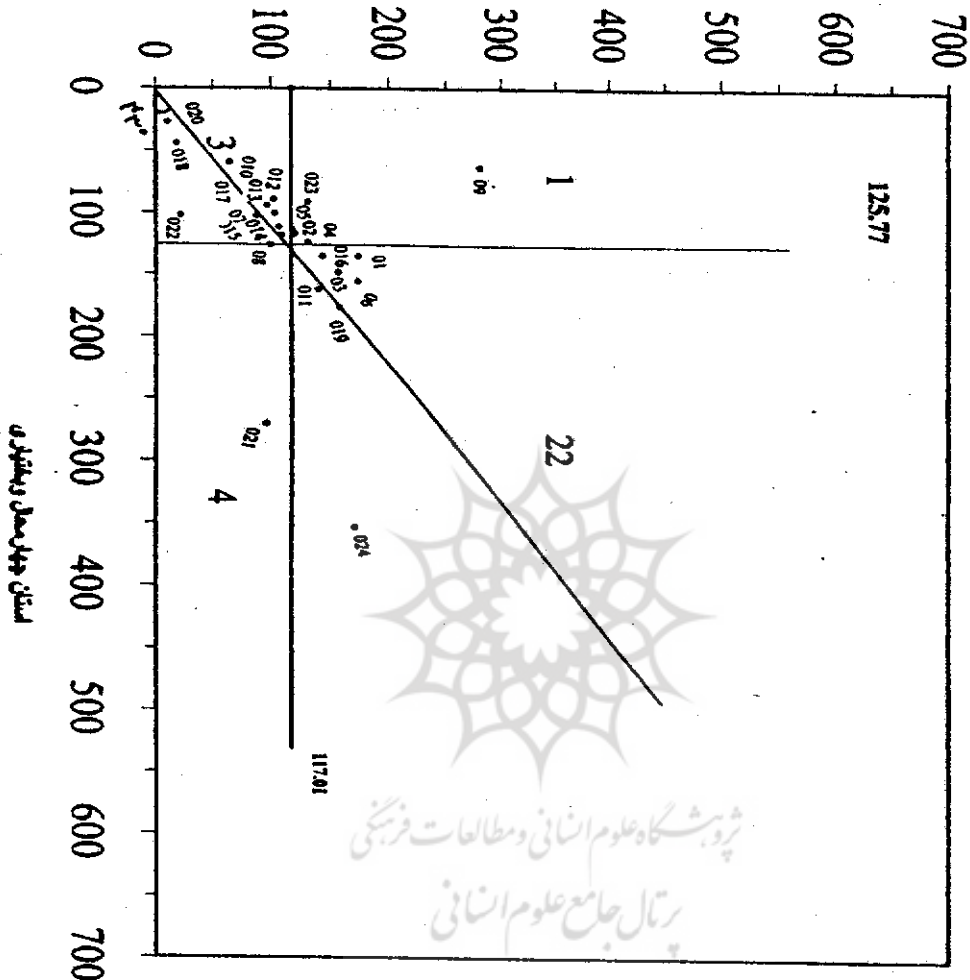
نمودار شماره ۲: نمودار طولی و عرضی ایزارد شهرستان بروجن و استان چهارمحال و بختیاری

بررسی شاخص‌های مورد نظر در شهرستان فارس

همانگونه که در نمودار شماره سه نشان داده شده، بررسی شاخص‌های شهرستان فارس، بدین بدین شرح است:

- ۱- درصد تغییرات، در شاخص نسبت با سوادان مرد (۰.۲)، نسبت افراد در حال تحصیل ۲۴-۶ سال (کد ۰۴)، نسبت شاغلان زن (کد ۰۹)، نسبت مصرف گاز در پخت و پز (کد ۰۱۶) و میزان فروش برق خانگی (کد ۰۲۳) که در مجموع پنج شاخص را شامل می‌شود، طی سالهای ۷۵-۶۵ بالاتر از متوسط شاخص‌های شهرستان و کمتر از متوسط شاخص‌های استان بوده است. (ربع اول)
 - ۲- درصد تغییرات در ۶ شاخص نسبت کل با سوادان (کد ۰۱)، نسبت بانسوادان زن (کد ۰۳)، نسبت باسوادی در گروه سنی ۱۵ سال و بیشتر (کد ۰۶)، نسبت شاغلان بخش صنعت (کد ۰۱۱)، نسبت اجاره نشینی (کد ۰۱۹)، و درصد روستاهای دارای ارتباط تلفنی (کد ۰۲۴) طی سالهای ۷۵-۶۵ در شهرستان فارس در ربع دوم بالاتر از متوسط شاخص شهرستان و بالاتر از از متوسط شاخص‌های استان بوده است. (ربع دوم)
 - ۳- درصد تغییرات ۱۲ شاخص یعنی نسبت باسوادی در گروه سنی ۱۴-۶ سال (کد ۰۵)، نسبت کل شاغلان (کد ۰۷)، نسبت شاغلان مرد (کل ۰۸)، نسبت شاغلان بخش کشاورزی (کد ۰۱۰)، نسبت شاغلان بخش خدمات (کد ۰۱۲)، درصد خانوارهای دارای واحد مسکونی معمولی (کد ۰۱۳)، نسبت استفاده از برق در خانوار (کد ۰۱۴)، نسبت استفاده از آب لوله کشی در خانوار (کد ۰۱۵)، نسبت افراد دارای مالکیت عرصه و اعیان (۰۱۷)، نسبت افراد دارای مالکیت اعیانی (کد ۰۱۸)، میزان فروش برق عمومی (کد ۰۲۰)، میزان فروش برق کشاورزی (کد ۰۲۲)، طی سال‌های ۷۵-۶۵، کمتر از متوسط شاخص‌های شهرستان و کمتر از متوسط شاخص‌های استان بوده است. (ربع سوم)
 - ۴- درصد تغییرات شاخص میزان فروش برق صنعتی (کد ۰۲۱) طی سال‌های ۷۵-۶۵ کمتر از متوسط شاخص‌های شهرستان و بالاتر از متوسط شاخص‌های استان بوده است. (ربع چهارم)
- در نمودار شماره سه همانگونه که مشاهده می‌شود زاویه α یا نیمساز نمودار برابر با ۴۳ درجه است. با توجه به اینکه این زاویه کمتر از حد متوسط (۴۵) درجه شده است، بنابراین پیشرفت اقتصادی، روند رشد آن در استان نسبت به شهرستان بیشتر بوده است و نشان دهنده عقب ماندگی این شهرستان نسبت به کل استان است.

شهرستان فارس

نمودار شماره ۳: نمودار طولی و عرضی ایزارد شهرستان فارس استان چهارمحال و بختیاری

بررسی شاخص‌های مورد نظر در شهرستان لردگان

با توجه به نمودار شماره چهار تحلیل شاخص‌های شهرستان لردگان، بدین بدین شرح است:

۱- درصد تغییرات، در شاخص نسبت شاغلان زن (کد ۰۹) از مجموع ۲۴ شاخص طی

سالهای ۷۵ - ۶۵ بالاتر از متوسط شاخص‌های شهرستان و پایین‌تر از متوسط شاخص‌های استان

بوده است. (ربع اول)

۲- درصد تغییرات ۵ شاخص از کل شاخص‌ها یعنی نسبت با سوادان در گروه سنی ۱۵ سال و بیشتر (کد ۰۶)، نسبت شاغلان بخش صنعت (کد ۰۱۱)، نسبت مصرف گاز در پخت و پز (کد ۰۱۶)، میزان فروش برق صنعتی (۰۲۱) و درصد روستاهای دارای ارتباط تلفنی (کد ۰۲۴) بالاتر از متوسط شاخص‌های استان بوده است. (ربع دوم)

۳- درصد تغییرات ۱۵ شاخص از مجموع شاخص‌ها یعنی نسبت با سوادان مرد (کد ۰۲)، نسبت افراد در حال تحصیل ۶-۲۴ سال (کد ۰۴)، نسبت باسوادان در گروه سنی ۱۴-۶ سال (کد ۰۵)، کل شاغلان (کد ۰۷)، نسبت شاغلان مرد (کل ۰۸)، نسبت شاغلان بخش کشاورزی (کد ۱۰)، نسبت شاغلان بخش خدمات (کد ۱۲)، درصد خانوارهای دارای واحد مسکونی معمولی (کد ۱۳)، نسبت استفاده از برق در خانوار (کد ۱۴)، نسبت استفاده از آب لوله‌کشی در خانوار (کد ۱۵)، نسبت افراد دارای مالکیت عرصه و اعیان (۰۱۷)، نسبت افراد دارای مالکیت اعیانی (کد ۱۸)، نسبت فروش برق عمومی (کد ۲۰)، میزان فروش برق کشاورزی (کد ۲۲)، و میزان فروش برق خانگی (کد ۲۳)، طی سال‌های ۷۵-۶۵، کمتر از متوسط شاخص‌های شهرستان و کمتر از متوسط شاخص‌های استان بوده است که در نمودار نیز به خوبی ضعف زیر ساخت‌های توسعه را در این شهرستان و استان نشان می‌دهد. (ربع سوم)

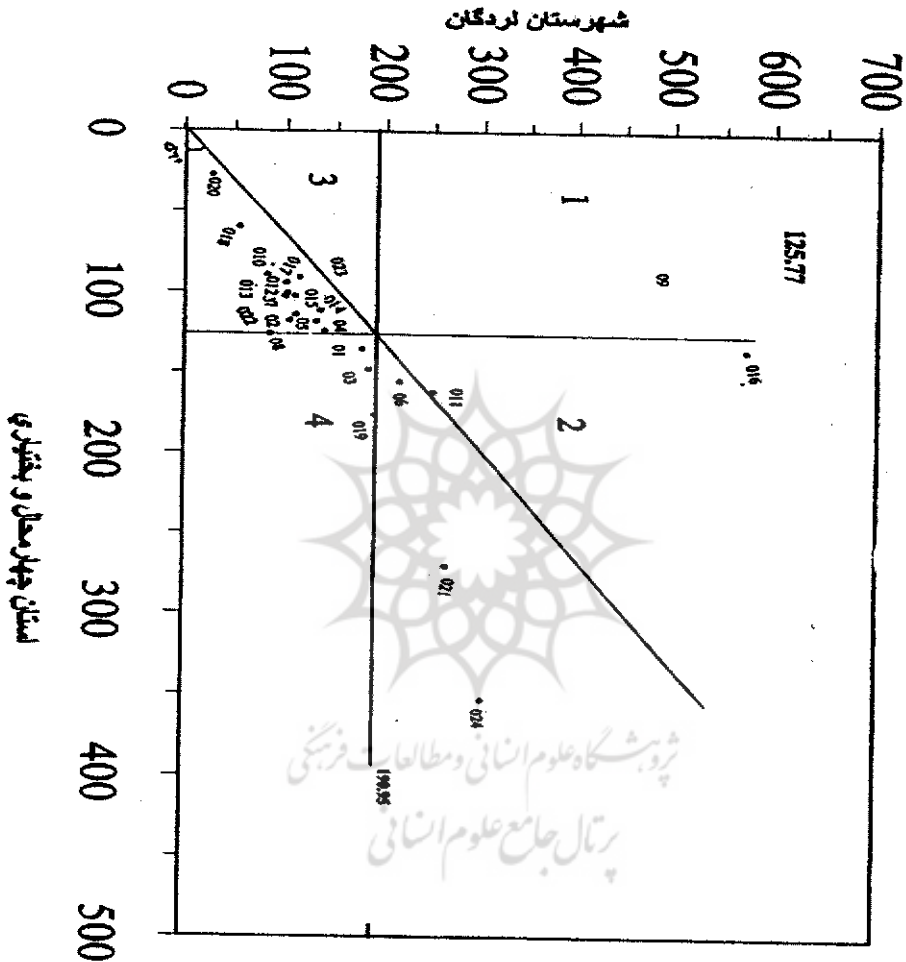
۴- درصد تغییرات در ۳ شاخص نسبت کل با سوادان (کد ۰۱)، نسبت با سوادان زن (کد ۰۳) و نسبت اجاره نشینی (کد ۱۹)، طی سال‌های ۷۵-۶۵ کمتر از متوسط شاخص‌های شهرستان و بالاتر از متوسط شاخص‌های استان بوده است. (ربع چهارم)

در ارتباط با زاویه α در این نمودار باید به دو نکته اشاره نمود:

۱- بالاتر بودن میزان زاویه α از حد متوسط آن (۴۵) که نشان دهنده رشد بسیار سریع و مناسب این شهرستان در دهه ۷۵-۶۵ نسبت به شهرستان‌های دیگر و کل استان است.

۲- متناقض بودن نتایج بدست آمده در این نمودار نسبت به همدیگر است. با توجه به اینکه شهرستان لردگان از مناطق بسیار محروم استان محسوب می‌شود دارای رشد بسیار بالایی بوده است و این رشد با توجه به ارقام و آمار بدست آمده تناقض نشان می‌دهد. برای مثال در ربع اول این نمودار میزان شاغلان زن (۰۹) بسیار بالا نشان داده شده است، درحالی‌که نسبت کل شاغلان (کد ۰۷) و شاغلان مرد (کد ۰۸) رشد بسیار کندی داشته است. با وجود رشد سریع این شهرستان در یک دهه

(۶۵-۷۵)، دلیل اصلی این تناقص را میتوان در ارایه اشتباه بعضی از آمار و ارقام ثبت شده و در منابع کاری دانست.

نمودار شماره ۴: نمودار طولی و عرضی ایزارد شهرستان لردگان استان چهارمحال و بختیاری

نتیجه گیری

از آنجایی که استان چهارمحال و بختیاری، یکی از استانهای محروم کشورمان محسوب می شود و شاخصهای اقتصادی و توسعه به اندازه کافی رشد نداشته است (با توجه به نتایج بدست آمده)، به نظر می رسد که ارتباطات متقابل درحیطه توسعه، در کمترین حد خود بوده چرا که شاخصها بازگو کننده این نکته هستند و ارتباط درونی و آن چیزی که درجغرافیا کلی نگری

و دید سیستمی نامیده می‌شود کمتر به چشم می‌خورد. به همین دلایل، و با توجه به موقعیت قرارگیری این استان (از ابعاد فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و...) میتوان انتظار کم‌رشدی و عقب‌ماندگی را در این گونه استان‌ها مشاهده نمود.

بر پایه‌ی این اصل مهم که تمام ویژگی‌های یک منطقه و مسیرهای توسعه و رشد آن در ماریجی از وابستگی‌های متقابل و درهم پیچیده‌اند، (ایزارد، روش‌های تحلیل منطقه‌ای، ۱۳۵۷) بنابراین از علل عقب‌ماندگی و کم‌رشد کل شهرستان‌ها را باید در عدم توجه به همین نکته دانست. با توجه به چهار نمودار ارائه شده در این پژوهش و نتایج بدست آمده (جدول شماره‌ی ۲) به چند نکته مهم باید اشاره گردد:

۱- در ربع سوم نمودار شهرستان شهرکرد همانگونه که مشاهده می‌شود ۱۵ شاخص دیده می‌شود. از آنجایی که فاکتورهایی که معمولاً در این قسمت نمودار قرار می‌گیرند نشان دهنده عقب‌ماندگی شهرستان و استان نسبت به متوسط شاخص‌های توسعه یافتگی است و در نمودار شماره یک (شهرستان شهرکرد) ۶۵ درصد شاخص‌ها در این قسمت قرار گرفته‌اند، بنابراین باید این شاخص‌ها در اولویت سرمایه‌گذاری در استان و شهرستان باشند.

در نمودار شماره دو (شهرستان بروجن) از آنجایی که ۱۵ شاخص در ربع سوم این نمودار قرار گرفته‌اند، بنابراین اولویت سرمایه‌گذاری هم در استان و هم در شهرستان در ارتباط با این شاخص‌ها باید صورت گیرد.

در نمودار شماره سه (شهرستان فارس) نیز ۱۲ شاخص در ربع سوم قرار گرفته‌اند که حدود ۶۰ درصد از کل شاخص‌ها را شامل می‌شود و بازگوکننده عقب‌ماندگی شهرستان و استان نسبت به متوسط کل شاخص‌ها است. و باید در سرمایه‌گذاری بیشترین اولویت را به آنها داد.

در نمودار شماره چهار (شهرستان لردگان) با توجه به اینکه در ربع سوم این نمودار نیز بیشترین شاخص‌ها (۱۵ مورد) قرار گرفته‌اند و بیشتر آنها نیز جزء شاخص‌های اساسی توسعه هستند، باید بیشترین توجه از لحاظ سرمایه‌گذاری هم در شهرستان و هم در استان به آنها شود.

۲- در ارتباط با ربع اول نمودارها باید گفت که چون هر کدام از شاخص‌ها که در این قسمت واقع شوند بازگوکننده‌ی عدم توجه به آنها در سطح استان نسبت به شهرستان است، بنابراین اگر در نمودار شماره یک (شهرستان شهرکرد) دقت شود، متوجه شویم که در یک مورد یعنی نسبت شاغلین زن (کد ۰۹) در سطح استان باید مورد توجه باشد.

در نمودار شماره دو (شهرستان بروجن) نیز میزان شاغلین زن (کد ۰۹) قرار گرفته است که بازگو کننده توجه بیشتر به آن در سطح شهرستان و عدم توجه در سطح استان است. بنابراین در این مورد نیز باید در سطح استان بیشتر مورد توجه قرار گیرد.

در نمودار شماره سه (شهرستان فارسان)، در ربع اول نمودار شاخص های نسبت با سوادان مرد (کد ۰۲)، نسبت افراد در حال تحصیل ۲۴ - ۶ سال (کد ۰۴)، نسبت شاغلان زن (کد ۰۹)، نسبت مصرف گاز برای پخت و پز (کد ۰۱۶) و میزان فروش برق خانگی (کد ۰۲۳)، قرار گرفته است که لازم است در سطح استان به این شاخص ها توجه ویژه ای شود.

در نمودار شماره چهار (شهرستان لردگان) در ربع اول نیز نسبت شاغلین زن (کد ۰۹) البته با یک اختلاف بسیار زیاد نسبت به نمودارهای دیگر قرار گرفته است که نشان دهنده ی رشد و اهمیت این شاخص در سطح شهرستان و لزوم توجه، آن در سطح استان احساس می گردد.

۳- در ارتباط با ربع چهارم نمودارها، در نمودار شماره یک (شهرکرد) از آنجا که هیچ شاخصی در این ربع قرار نگرفته است، بنابراین لزوم توجه به هیچ کدام از این شاخص ها در شهرستان نسبت به استان احساس نمی شود و این برتری شهرستان را از لحاظ امکانات نسبت به استان نشان می دهد و در نمودار شماره دو (شهرستان بروجن) نیز چون شاخص های نسبت کل با سواد (کد ۰۱) و نسبت با سوادان زن (کد ۰۳) دیده می شود، بنابراین لزوم سرمایه گذاری و توجه بیشتر به این شاخص ها در سطح شهرستان بسیار احساس می شود.

در نمودار شماره سه (شهرستان فارس)، تنها میزان فروش برق صنعتی (کد ۰۲۱) قرار گرفته است و با توجه به نحوه قرارگیری آن (ربع چهارم) توجه بیشتری به این شاخص در سطح شهرستان احساس می شود.

در نمودار شماره چهار (شهرستان لردگان)، همانگونه که مشاهده می شود، در ربع چهارم این نمودار سه شاخص یعنی میزان کل با سوادان (کد ۰۱)، نسبت با سوادان زن (کد ۰۳) و نسبت اجازه نشینی (کد ۰۱۹) قرار گرفته اند و با توجه به نحوه قرارگیری آن ها، در سطح شهرستان توجه بسیار زیادی را می طلبد و سرمایه گذاری نسبت به استان احساس می شود.

جدول شماره ۲: مقایسه روند تغییرات شاخص‌های مورد مطالعه در شهرستان‌های استان

نام شهرستان	تغییرات																								
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	جمع
شهرستان شهرکرد	ربع اول	کمتر از متوسط استان و بیشتر از متوسط شهرستان																							
	ربع دوم	بیشتر از متوسط شهرستان و بیشتر از متوسط شهرستان																							
	ربع سوم	کمتر از متوسط شهرستان و کمتر از متوسط استان																							
	ربع چهارم	بیشتر از متوسط استان و کمتر از متوسط شهرستان																							
شهرستان بروجرد	ربع اول	کمتر از متوسط استان و بیشتر از متوسط شهرستان																							
	ربع دوم	بیشتر از متوسط شهرستان و بیشتر از متوسط شهرستان																							
	ربع سوم	کمتر از متوسط شهرستان و کمتر از متوسط استان																							
	ربع چهارم	بیشتر از متوسط استان و کمتر از متوسط شهرستان																							
شهرستان لارستان	ربع اول	کمتر از متوسط استان و بیشتر از متوسط شهرستان																							
	ربع دوم	بیشتر از متوسط شهرستان و بیشتر از متوسط شهرستان																							
	ربع سوم	کمتر از متوسط شهرستان و کمتر از متوسط استان																							
	ربع چهارم	بیشتر از متوسط استان و کمتر از متوسط شهرستان																							
شهرستان اردکان	ربع اول	کمتر از متوسط استان و بیشتر از متوسط شهرستان																							
	ربع دوم	بیشتر از متوسط شهرستان و بیشتر از متوسط شهرستان																							
	ربع سوم	کمتر از متوسط شهرستان و کمتر از متوسط استان																							
	ربع چهارم	بیشتر از متوسط استان و کمتر از متوسط شهرستان																							
شهرستان چهارمحال و بختیاری	ربع اول	کمتر از متوسط استان و بیشتر از متوسط شهرستان																							
	ربع دوم	بیشتر از متوسط شهرستان و بیشتر از متوسط شهرستان																							
	ربع سوم	کمتر از متوسط شهرستان و کمتر از متوسط استان																							
	ربع چهارم	بیشتر از متوسط استان و کمتر از متوسط شهرستان																							

به طور کلی از تمامی نمودارهای فوق چنین استنباط می‌شود که استان‌های محروم از امکانات و استانداردهای رشد و ترقی و استان‌های فاقد فاکتورهای زیربنایی توسعه شکل و نمای این چنین به خود می‌گیرند و اکثر فاکتورهای جایگاهی به غیر از ناحیه سوم این نمودارها کسب نمی‌کنند و به لحاظ اینکه چنین استانی از شاخص‌های اصلی توسعه به دور بوده است، انتظاری بیش از این داشتن، به بیراهه رفتن است. از کل نمودارها چنین استنباط می‌شود که باید با سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی، هرچه بیشتر از تعداد فاکتورهای در ربع سوم کم نمود و به ربع دوم منتقل کرد تا آثار اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی آن به نحو شایسته بروز نماید.

نکته حائز اهمیت دیگر در ارتباط با این نمودارها نحوه قرارگیری زاویه α است. این زاویه در نمودار شماره یک (شهرکرد) دارای یک رشد هماهنگ و تقریباً مساوی با استان است یعنی رشد امکانات و شاخص‌های زیر بنایی تا حدودی با هم یکسان بوده است.

در نمودار شماره دو (بروجن) چون زاویه α از میزان متوسط آن بیشتر است، نشانه رشد ناحیه (شهرستان) در تمام بخش‌های اقتصادی، نسبت به استان، در طی دهه ۷۵-۶۵ است.

در نمودار شماره سه (فارسان)، با اینکه این شهرستان از نواحی کم رشد استان است، میتوان گفت که تا حدودی رشد امکانات نسبت به استان هماهنگ بوده است. البته با توجه به اینکه ۴۳ درجه است حتی عدم رشد را نیز شاهد بوده‌ایم. بنابراین با توجه به این زاویه توجه به همه جانبه به این شهرستان به طور خاص احساس می‌شود.

در نمودار شماره چهار (لردگان) نیز با اینکه جزء نقاط محروم استان محسوب می‌شود ولی با توجه به زاویه α ، که ۵۶ درجه نشان داده شده است رشد تقریباً مثبتی را در شاخص‌ها و به طور کلی رشد ناحیه در سایر بخش‌های اقتصادی میتوان مشاهده نمود.

منابع

- ۱- ایزارد. والتر، روش‌های تحلیل منطقه‌ای، ترجمه داریوش کاظم‌زاده صمیمی، جلد اول، ۱۳۵۷.
- ۲- تقوایی، مسعود، جزوه درسی کارشناسی ارشد، درس تحلیلی جغرافیایی نواحی روستایی دانشگاه اصفهان، ۱۳۸۰.
- ۳- جغرافیای استان چهارمحال و بختیاری، کتاب درسی سال دوم دبیرستان، ۱۳۷۹.
- ۴- حسین زاده دلیر. کریم، برنامه ریزی ناحیه‌ای، ان سمت، چاپ اول، ۱۳۸۰.
- ۵- زیاری. کرامت... اصول و روش‌های برنامه‌ریزی منطقه‌ای، دانشگاه یزد، چاپ اول، ۱۳۷۸.
- ۶- سرشماری نفوس و مسکن، نتایج تفصیلی، استان چهارمحال و بختیاری، شهرستان شهرکرد، بروجن، فارسان و لردگان، ۱۳۷۵.
- ۷- سرشماری نفوس و مسکن، نتایج تفصیلی، استان چهارمحال و بختیاری، ۱۳۷۵.
- ۸- سرشماری نفوس و مسکن، نتایج تفصیلی، استان چهارمحال و بختیاری، شهرستان شهرکرد، بروجن، فارسان و لردگان، ۱۳۶۵.
- ۹- سرشماری نفوس و مسکن، نتایج تفصیلی، استان چهارمحال و بختیاری، ۱۳۶۵.
- ۱۰- مجتهد زاده، ۱۳۶۸.